

БОЙНИТЕ ИЗКУСТВА В ДРЕВЕН КИТАЙ

Георги Златев

MARTIAL ARTS IN ANCIENT CHINA

Georgi Zlatev

Abstract: *Martial arts are a systematized organization and traditions of combat practices that are practiced for a number of reasons: self-defense, military action, justice, mental and spiritual development and entertainment and even as preservation of the intangible cultural heritage of the country.*

Nowadays modern martial arts are known only for the self-defense side, certain movements to cultivate vital principles or self-cultivation or the mastery of ancient weapons for aesthetic purpose or to improve health. This is a modern point of view that is in contradiction with most of the earlier practices. In the context of Ancient China, martial arts can only be seen as military techniques and strategies to tackle the enemy, which are immediately influencing and are the beginning of the martial arts we know today.

Keywords: *Martial arts; Ancient china; Warfare*

Бойните изкуства са систематизирани организация и традиции за бойни практики, които се упражняват поради ред причини: като самоотбрана, военни действия, правораздаване, психическо и духовно развитие, както и за развлечение и дори за запазване на нематериалното културно наследство на съответната страна.

Въпреки че в наши дни терминът „бойни изкуства“ на английски „martial arts“ се асоциира основно с техниките от Източна Азия, той води началото си от Европа, където още от 16. век с него се именува високо усъвършенствани бойни системи. А в статията си „Кратко въведение в историята на европейските бойни изкуства.“ Джон Клементс теоретизира, че етимологията на термина „martial arts“ произлиза от латински език или фразата „Arts of Mars“ („Изкуството на Марс“), римският бог на войната. Също така е добре да се отбележи широкоразпространеното в българския език наименование „Бойни изкуства“, което съответства на китайското 武术 (военни техники, военно изкуство) и английското Martial arts (военно изкуство), което може би допринася за грешно възприемане на понятието, за който проблем ще спомена сега.

Съвременното възприемане за бойните изкуства като единствено безоръжейни бойни умения за самоотбрана, определени движения за

култивиране на жизнени принципи или самоизграждане, или пък овладяването на древни оръжия с естетическа цел или за подобряване на здравословното състояние е модерна гледна точка, която си противоречи с по-голяма част от по-ранните практики. За сравнение, преставянето на бойните изкуства за забавление, или дори с ритуални цели, са съществени и уникални в тяхната практика. Въпреки това, съвременното схващане за китайските бойни изкуства не е погрешно, заради това, че то се различава от първоизточника си в древното китайско общество, а е само пример за това как се променят представите с времето.

Бойни изкуства съществуват при всички култури по света, като тези със силно развитите бойни техники не се ограничават единствено до бойните изкуства, представители на страните от Източна Азия. Това е просто неправилно тълкуване, което класифицира борба и бокс, например, към сферата на силовите спортове, а много подобните на тях бойни техники от Източна Азия нарежда към дейностите, подходящи за хора от всички възрасти. Фехтовката, стрелбата с лък или копие в западния свят се нареждат сред спортовете, докато техните азиатски съответни се нареждат в категорията на бойните изкуства. Бойните изкуства обаче се различават от останалите спортове и физически програми по следните три признака:

- Тренират тялото, духа и ума заедно, като едно цяло;
- Използват специфични стратегии за самоотбрана и самоизграждане;
- Развиват не само физическо, психическо и духовно здраве, но и лична добродетел.

Този увод служи като въведение в темата, тъй като в контекста на Древен Китай бойните изкуства можем да разгледаме единствено като военни техники и стратегии за справяне с врага, които непосредствено оказват влияние и са началото на бойните изкуства, които познаваме и в наши дни.

Като митологично начало на китайското военно изкуство можем да приемем Битката при Джуолу (涿鹿之战 Zhuolu) от около 2500 г. пр.н.е., която е втората битка в историята на Китай, записана в „Записки на великия историк (Шъдзи), при която Чъйюу (Chiyou), племенен предводител и тиранин е основен противник на Жълтия император Хуанди. Именно тогава на Хуанди се приписва създаването на техниката Jiaodi (букв. бой с рога, предшественик на съвременната китайска Shuai jiao борба), с която армията му успява да надвие войската на Чъйюу.

По време на периода на Воюващите царства (480–221 г. пр.н.е) настъпва широко развитие на военната философия и стратегия, описани в трактата на Сун Дзъ „Изкуството на войната“. Сун Дзъ за първи път описва военното изкуство основно като също толкова интелектуална дейност,

колкото и физическа. Той е първият генерал, който учи, че подготовката е тази, която оформя война, а не неговото потекло или неговите вродени физически възможности. Според исторически изчисления, по време на периодите Пролети и Есени и на Воюващите царства (769 – 221г. пр.н.е.) са се провели около 614 битки и военни операции, а около 300 г. пр.н.е. различните царства вече са се изправяли едно срещу друго с войски, наброяващи стотици хиляди души. Тези условия предпоставят създаването и развитието на местни и индивидуални вариации или „стилове“ бойни изкуства.

Най-ранната смятана форма на бойно изкуство без оръжия е Jueli или Jiaoli (角力), която се споменава в „Книга на ритуалите“ (Liji, Book of Rites), тя си служи с техники като удари, премятания, ключове (qin na 擒拿 заключване на стави) и атаки върху енергийни точки по тялото.

Стрелбата с лък и колесничарството също са били част от военната подготовка, а по-късно и изтъквани от Конфуцианското учение (Zhou Li) като главни елементи на гражданско-военното обучение и част от „шестте изкуства“ по време на династията Джоу (1122 – 256 г. пр.н.е.), редом с ритуалите, музика, калиграфия и математика.

Още от около 500 г. пр.н.е. даоистки последователи са практикували Тао Yin, наричана още Даоистка йога, която е предшественик на Тайдзи цюен.

БИБЛИОГРАФИЯ

Clements 2006: Clements, John. „A Short Introduction to Historical European Martial Arts.“ Meibukan Magazine, Special Edition 1, (2 – 4).

<https://web.archive.org/web/20120318130111/http://www.meibukanmagazine.org/Downloads/MMSpecialEdition1.pdf>

Henning 2017: Henning, Stanley E. Chinese Martial Arts: History and Practice. Beijing, China: The Ethnic Publishing House, 2017

Jiang, Huang 2012: Jiang Jianmin, Huang Yimian. Chinese Martial Arts. Hefei, China: Time Publishing and Media Co., Ltd.

Lorge 2012: Lorge, Peter. Chinese Martial Arts: From Antiquity to the Twenty-First Century. New York: Cambridge University Press, 2012